

KÖNYVTÁRAINK ÉLETÉBŐL

Bemutatkozik a dorogi Arany János Városi Könyvtár

Negyven évvel ezelőtt, 1953. április 4-én nyitották meg Dorogon a Járási Könyvtárat az akkori Petőfi utca 23. szám alatt. (Később az utcát Felszabadulás útnak nevezték, ma Bécsi út a neve.)

Az alig néhány száz kötetből álló könyvtár vezetője Lencsés Istvánné lett. A könyvtárosok tevékenyen részt vettek a népkönyvtárak szervezésében, dacolva az időjárás viszontagságaival is, mert abban az időben egy oldalkocsis motorkerékpárral közlekedtek vidékre, melyet Lencsés Istvánné vezetett.

Az évek során a könyvtár állományának gyarapodásával szűk lett az amúgy sem nagy helyiség, és a könyvtárat 1958-ban átköltöztették a Felszabadulás út 33. szám alá. Itt lehetőség nyílt a szabadpolcos kölcsönzési rendszer bevezetésére. Ebben az időben vette fel a könyvtár Arany János nevét. Az igazgató Somogyi Lajosné lett, aki nyugdíjazásáig, 1988-ig állt az intézmény élén.

1967. február 28-án megnyitották az új Arany János Járási Könyvtárat a Felszabadulás út 2. szám alatt, melyet a rendőrség klubterméből alakítottak ki. A könyvtárnak ekkor négy könyvtáros munkatársa volt.

A 220 m² alapterületű könyvtár akkor a megye egyik legszebb könyvtára volt.

Dorog várossá nyilvánításától (1984) kezdve a könyvtár Arany János Városi Könyvtár néven működik.

1978-ban a gyermekrészleget önálló épületbe költöztettük, hogy ezzel is enyhítsük a felnőtt könyvtár zsúfoltságát, ugyanis 10 év alatt a korábban oly tágas könyvtár már kicsinek bizonyult. Ugyanakkor szükség volt egy tágasabb gyermekkönyvtárra is. Szakképzett gyermekkönyvtáros foglalkozik azóta a gyermekek olvasóvá nevelésével.

Sajnos mára a 60 m² alapterületű gyermekkönyvtárunk is kicsi.

Felnőtt könyvtárunkat is alaposan „kinőttük” az évek során. Raktározási gondjaink egyre súlyosabb terhet jelentettek. Sok éven át mondogattuk és írtuk le fenntartónknak nehézségeinket, melyekkel egyre nagyobb gondot jelentett megbirkózni. Végre ígéretet kaptunk arra, hogy ha a velünk egy épületben működő Rendőrség kiköltözik, a könyvtár megkapja az egész épületet. Erre 1989-ben került sor.

Sajnos az egész épület nagyon rossz állapotban van, fűtés nincs, a falak több helyen vizesek, hullik a vakolat. Az emeleti rész teljesen használhatatlan.

Természetesen mi így is nagyon örültünk a hatalmas épületnek. A földszinten kialakítottunk egy kb. 100 m² alapterületű raktárát és egy munkaszobát két munkatársunk részére. Elmondhatjuk a fentiek alapján, hogy a könyvtár bővült és a munkakörülményeink javultak.

Optimizmusra ad okot a jövőt illetően az, hogy a Dorog város által alapított Kulturális Alapítvány megrendelte az egész épület kiviteli tervét a Dorogi Tervezőiroda kft-nél.

A helyreállított épület földszintjén kap majd helyet a gyermekkönyvtárunk, a hírlapolvasó, a fonotéka, egy helytörténeti kutatószoba és iroda.

Az emeleti részen szakköri helyiségek, iroda és helytörténeti múzeum kialakítására kerül sor. Végre méltó elhelyezést kap majd Hopp Ferenc gyűjteménye.

Tudjuk, hogy még néhány nehéz év vár ránk, de lelki szemeink előtt már látjuk újjávarázsolt könyvtárunkat.

Könyvtárunk legfontosabb adatai:

Olvasószolgálati munka

A könyvtári munka egyik legfontosabb munkaterülete az olvasószolgálat. Könyvtárunk szolgáltatásai iránt tovább nőtt az igény, egyre több új olvasó fedezi fel a könyvtár jelentőségét, amit mi megfelelő propagandamunkával igyekszünk még inkább fokozni. Igénybe vettük ehhez már a városi televíziót, a helyi újságot, valamint a megyei lapot is. Könyvtárunk már „benne van a köztudatban”. Érezzük ezt abból is, hogy a várost, az embereket érintő kérdésekről, az önkormányzat által hozott határozatokról, rendeletekről egyre többen a könyvtárban érdeklődnek. Igyekszünk naprakész információkat szolgáltatni. Segítségünkre vannak ehhez a testületi ülések jegyzőkönyvei is.

Jó kapcsolatot építettünk ki a helyi IPOSZ-szal. Havonta megküldik részünkre az új kisiparosok névjegyzékét, valamint azt is, hogy kik szüntették be az ipart. Ezeket az adatokat cédulázzuk, és a szakmák betürendjébe rendezzük, így kialakítottunk egy fontos tájékoztató eszközt, melynek gyakran vesszük hasznát.

Könyvtárunkból több olvasó rendszeresen kölcsönöz hangoskönyvet rosszul vagy nem látó családtagjai részére. Sajnos az elmúlt évben nem tudtuk gyarapítani állományunkat egyetlen hangoskönyvvel sem.

Bővítettük szolgáltatásainkat hanglemezek kölcsönzésével, sajnos ez a szolgáltatásunk a propaganda ellenére sem lett népszerű igazán.

Fénymásolást is vállaltunk a lakosság és az olvasók részére, melyre nagy az igény.

A Gondozási Központ időskorú lakói részére igény szerint helybe visszük a könyveket. Könyvtárunk heti 35 órában áll az olvasók, ill. látogatók rendelkezésére.

1992-ben a 14 éven aluli olvasók száma: 750 fő

14 éven felüli olvasók száma: 918 fő

összesen: 1668

fő Ez a szám 58-cal több, mint az előző évben volt.

Látogatóink száma: 1992-ben 14 év alatt: 6 893 fő

14 év felett: 14 492 fő összesen: 21 385 fő. Ez 854 fővel jelent többet az előző évinél.

A kölcsönzött kötetek száma: 14 év alatt: 14 811

14 év felett: 24 512 összesen: 39 323 kötet Ez 622 kötetel több, mint az előző évben volt.

Állománygyarapítás

1992-ben költségvetésünkben 335 000.-Ft volt biztosítva könyvre és folyóírra. 250 000.-Ft-ot költöttünk könyvre. 995 darab könyvet vásároltunk az elmúlt évben. Az időszaki kiadványok száma: 94.

Az előző évben soros állományellenőrzést tartottunk, melynek során 1104 db könyvet selejteztünk ki.

A könyvtár rendezvényei. Kapcsolatok más szervekkel

A könyvtár rendezvényei az országos könyvnepszerűsítő akciókhoz, évfordulókhoz és egyéb alkalmakhoz kapcsolódnak.

Könyvtárunk közművelődési tevékenysége egyre szerteágazóbb. Rendezvényeink tervezésénél mindig figyelembe vesszük a város lakosságának igényeit.

Könyvtárunkban már három éve sikeresen működik az „Egészségünkért” Klub, melynek keretében sok színvonalas programot rendeztünk és rendezünk.

1991-ben együttműködési megállapodást kötöttünk a Családsegítő Szolgálattal, a Nagycsaládosok Egyesületével. Közös szervezünk előadásokat az anyagiak jobb kihasználása miatt. Lehetőségeinkhez képest támogatjuk egymás munkáját.

Jó munkakapcsolatot építettünk ki a Bányász Körzeti Könyvtárral. Propagáljuk egymás rendezvényeit, együttműködünk az olvasók jobb-kiszolgálása érdekében.

A városban működő egyesületeknek, társadalmi szervezeteknek helyet biztosítunk rendezvényeik megtartásához, segítünk azok megszervezésében, rendezésében.

Könyvtárunkban működik a Dorog Város Barátainak Egyesülete. Segítünk az egyesületi kiadványok, valamint az egyesület lapja, & *Közhírré Tételik Dorogon* terjesztésében és árusításában.

1991 végétől a Dorogi Környezetvédelmi Egyesület is a könyvtárban tartja gyűléseit, a vezetőség már korábban is a könyvtárban működött. Együttműködésünk keretében bocsátották rendelkezésünkre a gyorsmásológépet, mely nagy segítséget jelent a könyvtárnak és az olvasóknak is.

Évek óta előfizetik részünkre a természettudományos folyóiratokat.

1990-től működik könyvtárunkban az SZDSZ dorogi csoportjának LIBERÁLIS klubja, melynek több országos hírvé politikus vendége volt. A rendezvények iránt a városban mindig nagy az érdeklődés.

Az elmúlt év decemberében alakult meg az MDF dorogi csoportjának Demokrata Klubja a könyvtárban. Az első meghívott vendég Katona Tamás államtitkár volt.

Az elmúlt év nyarán alakult meg könyvtárunkban a Biokultúra Csoport, mely havonta tartja összejöveteleit. A bio-kertészkedők részére meghívott előadók tartanak előadásokat előre összeállított tematika szerint.

Rendezvényeink híre már elterjedt a városban, minden programunk látogatottsága nagy. Nekünk, könyvtárosoknak sok elfoglaltságot jelent a programok megszervezése, de szívesen tesszük. Munkánkat fenntartónk és az olvasók is elismerik.

Személyi ellátottság

Könyvtárunkban jelenleg hat könyvtáros és egy takarítónő dolgozik. A munkatársak közül 1 fő GYED-en van, helyére egy szakképzetlen munkatársat vettünk fel.

A könyvtárosok közül 1 fő szakirányú, 1 fő nem szakirányú főiskolai végzettséggel rendelkezik, 3 könyvtárosnak középfokú végzettsége van, 1 könyvtáros szakképzetlen.

A megfelelő iskolai végzettség megszerzése érdekében 1 kollégánót tanul a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola könyvtár kiegészítő szakán, ketten könyvtáros-asszisztens iskolába járnak.

Röviden ennyi, mit elmondhatunk munkánkról. Ha nehéz körülmények között is, de tesszük, ami a hivatásunk: a közösség szolgálata.

CseródiAttiláné

ISKOLAI KÖNYVTÁRAK

Hírek a Könyvtáros Tanárok Egyesületének életéből

1992. december 9-én ismét találkoztak a listás könyvtári szakértők, hogy megbeszéljék aktuális tennivalóikat. Így került sor az iskolai könyvtárak adatlapjainak összegzésére, az adatfelvétel közben tapasztaltak megbeszélésére s az esetleges feladatok felvázolására. Szó volt a legújabb módszertani kiadványokról, amelyek a szakértők munkáját hivatottak segíteni.

1993. január 27-én a Megyei önkormányzat székházában nagyszabású rendezvényre került sor.

A tanácskozáson az 1993/94. tanév tankönyvellátásáról, az alternatív pedagógiai programokról volt szó. A rendezvény értékét növelte, hogy a tankönyveket a kiadók be is mutatták, ill. lehetőség volt könyvvásárlásra is. A tanácskozás résztvevői éltek is ezzel a lehetőséggel, hiszen nagyon fontos, hogy az alternatív könyveket ne csak jegyzékről ismerjék meg, hanem kézzelfogható információkat szerezhessenek a kiadványokról, belelapozhassanak, s esetleg ki is próbálják a gyakorlatban, mielőtt bevezetnék iskolájukban.

Ma, amikor megszűnt a Tankönyvkiadó monopolhelyzete, különösen nagy jelentősége van a magánkiadók könyveinek, de tudnunk kell szelektálni, a bőséges kínálatból a számunkra legmegfelelőbbet kiválasztani.

A tanácskozást dr. Kovács György Zoltán, a megyei közgyűlés elnöke nyitotta meg, majd Durst Győző, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium munkatársa tájékoztatta a résztvevőket az 1993/94. tanév tankönyvellátásáról. Megtudtuk, hogy jelentős változások lesznek a tankönyvek dotálásában, a terjesztésben és az elszámolásban. Ezt a változást az 1993/94. tanévben még csak a középfokú oktatási intézményeknél vezetik be, az alsófokú oktatási intézményekben csak az azt követő tanévben.

A változások máris számtalan problémát vetettek fel, amelyeket a résztvevők kérdéseikben feltettek az előadóknak.

Jó néhány kérdést intéztek Karlovitz Jánoshoz, a TANOSZ vezetőjéhez is, aki az alternatív tankönyvkiadás és terjesztés megváltozott helyzetéről beszélt.

Mindkét téma érzékenyen érintette a jelenlévő pedagógusokat, iskolaigazgatókat és a könyvterjesztéssel foglalkozó nevelőket egyaránt.

Az ebédszünet után Varga Domokos író a tőle megszokott színes stílusban tartott előadást az alternatív pedagógiai törekvésekről. Gondolatai tanulságokat is megfogalmaztak, de elvezettek a finn pedagógia problémáihoz is. Felhívta a figyelmet a nemrég megjelent olvasókönyveire is, amelyek a kisgyermek érzés- és gondolatvilágát figyelembe véve íródtak meg.

A tanácskozás hátralévő részében érdekes beszámoló hangzott el egy hatosztályos gimnázium programjáról, melyet Tóth Tiborné dr., a mosonmagyaróvári Kossuth Lajos Gimnázium igazgatója tartott. Erről a *24 Ora* 1993. február 3-i számában olvashatunk részletesen. Elmondta, hogy a hatosztályos gimnázium tanulói nyelvvizsga és felvételi nélkül tanulhatnak tovább Ausztria főiskoláin és egyetemén. A cikkből kiderült, hogy az osztrák felsőoktatás tandíjmentes, de jelentős költséget jelent a kollégium és a megélhetés a tanulmányok során.

Az alternatív iskolák közül meghallgattuk még dr. Hoffmann Rózsát, a budapesti Németh László kísérleti nyolcosztályos gimnázium igazgatóját, aki bemutatta iskoláját.

Az egész napos tanácskozás végén dr. Egressy Erna, a Komárom-Esztergom Megyei Pedagógiai Intézet igazgatója mondott zárszót.

Tanczerné Jakus Emőke
listás könyvtári szakértő 4.
sz. Általános Iskola, Tata

Az oroszlányi Városi Könyvtár munkája az önkormányzat előtt

Megjegyzés: az oroszlányi Művelődési Központ és a Könyvtár összevonásával már foglalkoztunk (l. TÉKA/TÉMA, 1991. április). A képviselőtestület 1992. novemberi ülésén tárgyalta az intézmény munkáját. Az előterjesztésből idézzük a könyvtárra vonatkozó részeket. A szöveg kissé szaggatott, ugyanis az egységes szövegből emeltük ki.

***

... A szervezeti átalakítás eredményei pozitív visszhangot váltottak ki a város lakosaiból és intézményeiből.

Kedveltek a könyvtári rendezvények, gyarapszik az olvasók tábora, az intézményben jól szervezett, magas színvonalú munka folyik.

... A személyi feltételrendszert illetően nem túl derűs a kép. Szembetűnő—különösen a könyvtárban— a felsőfokú végzettségük hiánya.

... Oroszlány város az országos átlagnál jobb könyvtári állománnyal rendelkezik. A gyűjteményezés tudatossága, az állomány feldolgozottsága, áttekinthetősége azonban már hagy kívánni valót maga után. A teljeskörű állományrevízió 21 éves hiánya következtében a tudatos állományapasztás elmaradása mára általános zsúfoltságához vezetett. Különösképpen hiányoznak a gyűjteményből az új információhordozók (számítógép, videó, CD), és hiányos az e területen alakuló gyűjteménykezdemenyek feldolgozottsága, nyilvántartása. Az állománygyarapítás, építés, feldolgozás, feltárás és áttekinthető elhelyezés munkálataival együtt folyamatosan haladt a kölcsönzés, az olvasótermi szolgálat, a gyermekkönyvtári csoportos foglalkozások lebonyolítása és az érdeklődési köröknek megfelelő csoportok, író-olvasó találkozások szervezése.

Az év elmúlt részében az állomány több mint 1000 könyvvel, 50 hangzódokumentummal gyarapodott. Az olvasók 150 újság és folyóirat közül választhatnak.

A tervszerű állományalakítás jegyében, az erkölcsi, fizikai kopás és a politikai rendszerváltás következtében 1775 db könyv került törlési jegyzékre eddig.

Az új könyvek feltárása során eddig 7672 db cédulát soroltunk be. A zsúfoltság enyhítése céljából az olvasó és a kölcsönző tér átrendezésre került, a folyosó beüvegezésével új raktári rendszert alakítottunk ki házi kivitelezésben.

Az ugyancsak esedékes teljesskörű állományellenőrzés — amely mintegy 130 000 könyvtári egységet érint — megkezdését szeretnénk összekötni a tovább már alig halasztható számítógépes feldolgozási és nyilvántartási rendszerre történő áttérés előkészítő munkálataival.

A szakirányú felsőfokú végzettségű munkatársak hiánya behatárolja a könyvtári szolgáltatások további minőségi fejlődését. Négy alkalommal közzétett pályázati felhívásunk és a képző intézmények megkeresése is eredménytelennek bizonyult.

A munkatársak részvétele a különböző szintű továbbképzéseken rendszeres és biztosított. Az év közben bekövetkezett személyi változások pozitív irányba befolyásolták a könyvtári csoport működését.

Adatok

A könyvtári szakcsoport

Fő	Munkaterület	Végzettség
1	csoportvezető	főiskola
2	feldolgozó könyvtáros	középfokú
3	olvasószolgálat középfokú	
1	gyermekkönyvtáros középfokú	
1	városkörnyéki középfokú	felelős

A könyvtár legfontosabb adatai

(Az összehasonlításnál vigyázzunk, mert az 1992-es évnek csak 8 hónapja szerepel!)

	1991	1992
Beiratkozott olvasók (felnőtt)	1467	1309
Beiratkozási díj (Ft)	12 283	11900
Felajánlás (Ft)	22 801	23 001
Látogatók száma (fő)	15 256	12131
Kölcsönzött egységek (db)	36799	28145
Rendezvények száma	43	26
Rendezvények látogatói száma	1047	838
Könyvbeszerezési adatok (gyermek is) kötet	2 693	1479
Ft	474 980	406
Videobeszerezési adatok db	34	38
Ft	46 875	47 100
Hanglemez db	110	61
Ft	18 727	48 085
Gyermekkönyvtár		822
Beiratkozott olvasók száma	1004	
Kölcsönzött egységek (db)	16996	10 202
Rendezvények száma	98	102
Rendezvények látogatottsága (fő)	1671	1867

A legfontosabb feladatok a könyvtár területén

— szakképzett munkatárs(ak) alkalmazási feltételeinek megteremtése önkormányzati segítséggel;

— helytörténeti videodokumentáció (épületek, utcák, események, személyek);

— állományrevízió és a tervszerű állományapasztás, számítógépes feldolgozás;

— a beszerzési keret jelentős — a könyv és egyéb dokumentumok árainak emelkedését kompenzáló — mértékű növelése, tervszerű gyarapítás, közvetlen kapcsolat a kiadókkal, a Könyvtárellátó szolgáltatásaitól függő módon és mértékben;

— a szolgáltatások fejlesztése az önálló és csoportos tanuláshoz és a sokoldalú közhasznú lakossági információk biztosítása érdekében, hogy a könyvtár továbbra is valamennyiünk információs bázisa és dolgozószobája lehessen.

Kiegészítések a szerkesztőtől:

1) Az előterjesztést a képviselőtestület — a feladatmeghatározással együtt — egyhangúlag elfogadta, s megköszönte a könyvtárosok munkáját.

2) A fentiek tekinthetők az oroszlanói könyvtár — múlt számunkban megjelent — beszámolója kiegészítésének is.

3) örömmel adunk helyt bármely könyvtár önkormányzati „megmérettetésének”.

Schmidt József

KÖNYVTÁRI HÍREK

Babits Mihály Városi Könyvtár, Esztergom

A Liberális Klub vendégei az esztergomi Városi Könyvtárban:

január 11.: Tamás Gáspár Miklós, országgyűlési képviselő (SZDSZ), az SZDSZ Országos Tanács

alelnöke január 25.: Bauer Tamás, az SZDSZ Országos Tanács elnökségi tagja, közgazdász

február 1.: Lengyel László, közíró, politológus. A közeljövőben, egyelőre bizonytalan időpontban a Klub vendége lesz Hankiss Elemér is.

*

Az esztergomi Városi Könyvtár a Vitéz János Tanítóképző Főiskola segítségével bekapcsolódott az országos FEFA (Felsőoktatásfejlesztési Pályázat — Esztergom felsőoktatási és kulturális intézményei információs infrastruktúrájának fejlesztéséért) pályázatba. Ennek eredményeképp az elképzelések szerint létrejön a város közművelődési intézményeit összekapcsoló számítógépes rendszer, melynek egyik tagja könyvtárunk is.

Jókai Mór Városi Könyvtár, Komárom

1992. november 30-án Tarics Péter újságíró „Kisebbségi vallomástöredékek” című könyvének bemutatója volt. Vendég volt Holocsy István színművész és dr. Püski Sándor könyvkiadó. A könyvpremier alkalmából a Püski Kiadó KFT könyvkiállítást tartott a helyszínen.

*

A gyermekkönyvhét egyik rendezvényeként — 1992. december 9-én — író-olvasó találkozót tartottak Marék Veronikával a Jókai Mór Városi Könyvtár gyermekkönyvtárában.

Városi Könyvtár, Nyergesújfalu

A Nyergesújfalu Városi Könyvtár emlékezetes találkozóra hívta 1992. december 1-én gyermekkorú olvasóit.

Nyergesújfalun Janikovszky Éva írónővel nyithatták meg a Gyermekkönyvhétet a fiatalok.

A gyermekek igen aktívak voltak, a kérdések sokaságát tették fel a kedvelt írónőnek.

A Trifólium Színpad művészei, Wágner Gertrud és Végh László előadóművészek által előadott dramatizált jelenetek színesítették a találkozót.

A délutánt a jó hangulat jellemezte, erre garancia volt Janikovszky Éva színes egyénisége és kedves, bájos lényé. A találkozót anyagilag támogatta a Lakitelek Alapítvány.

Városi Könyvtár, Oroszlány

Az oroszlányi Művelődési Központ és Könyvtár Zenebarát klubja 1993. február 1-jén nagy magyar zeneszerzőnk, Erkel Ferenc emlékét idézte fel.

Lukin László zenepedagógus előadására tagságunkon kívül meghívtuk az Erkel emlékversenyre készülő általános iskolai diákokat is, remélve, hogy felkészülésüket segíthetik az elhangzottak.

Városi Könyvtár, Tatabánya

— Könyvtárunk 1993-tól önálló gazdálkodási jogot kapott. A gazdasági vezető Fülöp Gyuláné, a gazdasági ügyintéző Szabóné Nagy Edit lett, mindketten könyvtárunk új dolgozói.

— A kertvárosi fiókkönyvtár hagyományosan jó kapcsolatot tart fenn a városrész általános iskoláival. A rendhagyó órák, könyvtárbemutató foglalkozások mellett több meghívott előadó is a könyvtár vendége volt az év végén.

Az alsó tagozatos diákok Horgas Béla íróval találkoztak. A gyermeki fantáziát megmozgató, hangulatos beszélgetés minden résztvevő számára emlékezetes volt. A két rendezvény lehetővé tette, hogy mindhárom iskola tanulói részesülhettek a kivételes élményben. A találkozókat november 18-án tartották.

November 30-án a környék felső tagozatos tanulói két program között is válogathattak. Az állatkedvelők Schmidt Egonnal beszélgettek. A rendezvényen több szülő is részt vett. A gyerekek hasznos tanácsokat kaptak a kisállatok gondozásával kapcsolatban. Akiket jobban érdekelt a világűr, azok Pusztay Sándor, az UFO Magazin főszerkesztője előadását hallgathatták meg az ismeretlen repülő szerkezetekről, a földönkívüli élet feltételezéséről.

— A Kodály téri fiókkönyvtár olvasói is találkoztak Pusztay Sándorral. A diavetítéssel egybekötött előadás mintegy hatvan látogatót vonzott, és azok számára is nyújtott új ismeretet, akik rendszeres olvasói a témával kapcsolatos könyveknek.

A Kodály téri fiókkönyvtár a várostörténeti vetélkedő nyeregyéből többek között mesekönyveket és játékokat is vásárolt gyermekolvasói részére. Az „ajándékok” a könyvtár karácsonyfája alá kerültek, és házi karácsonyi ünnepség keretében vehették birtokba kis gazdáik. A Kodály iskola II/C osztályos tanulói biztosították az ünnepi hangulatot. Kis műsorral köszöntötték szüleiket, hozzátartozóikat és a könyvtár olvasóit.

József Attila Megyei Könyvtár, Tatabánya

Klubprogramjaink 1992. második félévben:

Irodalmi Esték:

- szeptember 14.: Irodalom és könyvtár (előadások a 40 éves jubileum alkalmával)
- november 2.: Egyedül—magamról (Lukács Sándor színművész önálló estje - közreműködött Szentirmai Ákos zeneszerző)
- november 30.: „Mégfúvom fűzfa-lantomat” (összeállítás szórakoztatóan rossz versekből)
- december 7.: József Attila szavalóverseny középiskolásoknak.

Színnyei kör

- október 5.: A negyedik gimnazista történelemkönyv (1914-45) bemutatója (Benkes Mihály szerkesztő)
- október 26.: Új eredmények az 1956-os forradalom történetének kutatásában (Litván György professzor)
- november 23.: Konceptiók perек, politikai gyilkosságok a Szovjetunió történetében (**Kun Miklós** történész)

Zenei Klub

- december 7.: A Kárpát-medence zenéje (Megyei együttesek részvételével)

Német társalgási klub

- 12 foglalkozás hétfői napokon Gyermekkönyvtári rendezvények

(Gyermekkönyvheti program)

- november 30.: **Kóka Rozália** előadóművész meseműsora
- december 3.: író-olvasó találkozó (**Gyárfás Endre**)
- egész héten: manuális foglalkozások, Lutra - cserbere, játszóház

Régi könyvtárakról, olvasókörökről Tatabányán

A századforduló és az I. világháború közötti időszakból szükségszerűen csak töredékes információkkal rendelkezünk a négy község művelődési, olvasási lehetőségeiről.

Bánhidát illetően egyáltalán nincs adat, valószínűsíthető, hogy itt is az iskolában lehetett némi olvasnivaló a tankönyveken kívül.

Felsőgallán a községházán elhelyezett, 1908-ban alapított, 100 kötetet magában foglaló szekrényről van tudomásunk, melyet „gazdasági népkönyvtárnak” neveztek, összehasonlításképpen: 1912-ben az ilyen típusú könyvtárak egész Komárom vármegyében 10 187 darab, főként szakkönyvvel rendelkeztek. Ehhez képest a Dunántúli Közművelődési Egyesület által 1908-ban alapított 303 kötetes népkönyvtárral együtt nem jelenthettek nagy kulturális bázist. Ekkoriban Felsőgallán kilenc és félezer körüli számú ember élt.

Tatabányán a bányatelepen már kedvezőbbek voltak a művelődési viszonyok. Itt működött, ugyancsak a Dunántúli Közművelődési Egyesület által alapított vándorkönyvtár 398 kötetével. Ez „kölcsonzés céljából minden szombaton este 8-10 óráig nyitva áll”. 1902-ben két hetes határidőre 319 művet adott ki az ismeretlen nevű könyvtáros. Ugyancsak a már említett egyesület alapította a községben népkönyvtárat 1913-ban, de erről ma már semmi egyebet nem tudni. 1905-ben jött létre, szintén a D.K.E. égisze alatt, egy 334 művet számláló könyvtár. Ez az elemi népiskola tantermében volt elhelyezve és szakkatalógussal is rendelkezett. Népkönyvtári jellegéből adódóan — bár ma inkább kettős funkciójú, közművelődési és iskolai feladatokat ellátó intézménynek neveznénk — .....kölcsönzés céljára a község mindegyik férfi és nő lakója részére díjtalanul rendelkezésre áll.” Ma már nehéz felmérni azt, hogy mennyire reális adat a 450 olvasó által kölcsönvett 3850 kötet. A könyvtáros, Nagy László tanító 1912-ben hetente már kétszer tartott nyitva, s 724 kötetre növelte a könyvállományt. Ez évben már 4356 művet kölcsönzött (és olvasott?) az 523 olvasó. Ez igen nagy forgási és olvasási sebességet, megkockázatom: irreális kultúrzsomjat tételez fel.

Alsógallán ekkoriban a bányatelepi iskola igazgatójánál volt elhelyezve az ugyancsak D.K.E. alapította könyvtár, amelynek 1903-ban 394 olvasója volt, s szolgáltatta a község lakosai kulturálódását, szellemi igényeik felkeltését és kielégítését

A tanácsköztársaság időszakában a helyi kulturbizottság az országos Könyvtárügyi Tanács egységes programjának alapján képzelte el a tatabányai könyvtárak fejlesztését. Közművelődési-, szakkönyvtári és munkáskönyvtári hálózathoz kívánt kapcsolódni, ezek kiépítését szorgalmazta. A népkönyvtár céljaira 20 ezer koronát, az iskolai szakkönyvtár alapítására 5 ezer koronát irányoztak elő.

A Tata Tóvárosi Híradó „Kulturbizottság Tatabányán” című írása szerint „kezdeményező tervük rövides bevalósulásával irányt fognak mutatni az összes városok és falvak iskoláinak”. Tény, hogy felismerték a könyvtárak jelentőségét a művelődésügyön belül.

A két világháború között a tatai járás 26 helysége közül 5-ben egyáltalán nem volt könyvtár, háromban száz kötet alatt, 11-ben 100-200 közötti állománnyal rendelkező könyvtárról van tudomásunk.

A négy bányaközségnek ekkor hat népkönyvtára, öt kaszinói, iparoskörü fenntartású gyűjteménye volt, nem igazán nevelő tartalmú művekkel (1932-es adatok). E községi könyvtárak műveinek nagyobb része olyan témákról szólt,

„...amelyekről a falusi lakosságnak is tudomással kell bírni egy olyan országban, melynek felelős kulturtényezői büszkén hivatkoznak a Dunamedencében élő magyar nemzet vezető szerepére és kulturfölényére.”

A falusi népkönyvtárak alapítása a 20-as évek második felétől vett nagyobb lendületet

Valóságos tevékenységükről, a községek életében betöltött szerepükről keveset tudni. Mindenesetre a hivatalos felfogás szerint „a könyvtárak korszerű kiépítése oly községekben volna különösen fontos, ahol a bányászás még nem szakadt el a rögötől, és itt jól megválogatott, tanulságos és amellet érdekességekkel felszerelt könyvtárak kiváló segédeszközei volnának a templom és az iskola mellett a nemzeti és polgári gondolat ébrentartásának.” Itt is az ideológiai szempontok érvényesítésében látták szerepüket.

A tatabányai népkönyvtárak 1932-ből származó adatai: Alsógallán 1 darab 214 kötetes könyvtár, a kölcsönzött könyvek száma 742. Bánhidán ugyancsak 1 darab, 787 kötetből 675-öt kölcsönöztek az év folyamán. Tatabányán az egy népkönyvtár 2208 kötetes állományából többet, 3063 művet vettek kölcsön az olvasók. Felsőgalla három népkönyvtárának 2126 kötetéből majdnem a teljes állományt, 2045 könyvet olvastak az év során a falu lakói.

A 3 felsőgallai könyvtár adatai 1941-ből: Az újtelepi I.sz. iskola 77 kötetéből 37-et kölcsönzött a 18 olvasó. A munkáskaszinó 1760 kötetére 5260 fő jutott, akik 22 400 // művet vittek el. A levontkönyvtár 325 művet 80-an olvasták, 386 kötetet kölcsönöztek. A munkáskaszinóé volt a legfelszereltebb és legforgalmasabb könyvtár, de a fenti adat túlzottnak tekinthető. Nem tudni, milyen művei voltak, de az biztos, hogy elég kevés jutott helyi erőkből a gyarapításra, mert Felsőgalla-Újtelepen a népművelődési kiadások 1940-41-ben összesen csak 120 pengőt képviseltek.

A két világháború közötti helyi könyvtárügy három legjelentősebb intézménye közül kettő a bányavállalat fenntartásában működött. Nevezetesen a Tatabányai Olvasókör (1921-es alapítás) és a MÁK Rt Tatai Bányászata Altisztjei és Felvigyázók Körének Könyvtára.

Ez utóbbi a régebbi, mert alapítása 1902. október 13-án történt. Az Alapszabály 22. §-a foglalkozik a könyvtárral: „A könyvtár célja oly egyesületi pontot képezni, ahol a MÁK Rt tatai bányászatánál alkalmazott altisztek és felvigyázók egymással minél gyakrabban találkozhatnak, hogy szellemi műveltségüket önképzés által fejlesszék, a barátságos érintkezést és összetartást elősegítsék.” Célja volt még a műveltség emelése „szakközönség olvasása által” is. A könyvtáros munkáját feladatait rögzítő passzus: beszerzés, leltározás, feldolgozás, olvasószolgálat — mindazokat a lényeges pontokat érinti, amelyek a mai könyvtárak tevékenységének az alapjait is meghatározzák.

A Tatabányai Olvasókör tagjai voltak: vezető altisztek, aknászok, felvigyázók, segéd-tisztviselők és a tisztviselők jelentős része. Könyvállományát, 2344 művet 1934-ben a Népház épületének több termében helyezték el. Az alapszabály (kelt 1921. március) az önképzést és a hasonló munkakörben dolgozók közötti „jó egyetértést és összetartást” jelöli meg céljául.

Szakszerűen kezelt és megfelelően fejlesztett könyvtárakat kívánt e dokumentum. Leszögezi, hogy a kör „politikai, felekezeti és gazdasági kérdésekkel nem foglalkozhatik, s a körben ily irányú eszmecsere nem folytatható.” A kör választmánya: diszelnök, elnök (1922-ben Petricsek Rezső), alelnök, háznagy („Gondoskodik a helyiségekben megjelentek lehetőség szerinti jó kiszolgálásáról”), jegyző (1922-ben Reichard Sándor), pénztárnok, három ellenőr és könyvtárnok—túlméretezett apparátus volt.

Kb. 20 könyvre jutott egy tisztikari tag, de sajnos azt nem tudni, hogy egy rendes tagra hány könyv jutott.

A Tatabányai Olvasókör könyvtárosa ..... működésében magát a választmány által kiadott rendszabályokhoz tartja.” Feladatának meghatározásában a fentiekben már említett részletezésnek megfelelő sorok találhatók az alapszabályban. A zártkörű könyvtár minden szombat este 7-8 óráig állt a tagok rendelkezésére. Egyszerre maximálisan négy könyvet lehetett kölcsönözni, egy hónapos határidőre, mely szükség szerint meghosszabbítható volt. Könyvállományának összetételét két leltár szerinti számozású jegyzékből ismerjük. Az 1937. és 1940. évi nyomtatott jegyzékek alapján a korabeli szellemiséget hordozó, viszonylag széles műveltséget közvetítő művekkel rendelkezett.

A Tatabányai Olvasókör könyvállományában értékes klasszikus alkotások mellett (Jókai, Mikszáth, az akkor kortársnak számító Móricz, Krúdy, Kosztolányi és a Nyugat több nemzedékének kötetei) Illyés Gyula Puszták népe, Szabó Zoltán Cifra nyomorúság című művei, népi szociográfiái is olvashatók voltak. Csathó Kálmán és Herczeg Ferenc több könyvén kívül az erdélyiek: Tamási Áron, Nyirő József és Petelei István novellái, könyvei is képviselve voltak.

A világirodalom számos műve mellett (W. Scott J. Swift, Selma Lagerlöf és mások) hozzáférhető volt Szerb Antal Pendragon legenda című kitűnő könyve. Kézikönyvtárából a Révai nagylexikon és az Új Idők lexikona érdemel említést. Szakkönyveiből említhető a korabeli történelemfelfogás reprezentánsa, Hóman — Szekfü Magyar története vagy a kor neves ideológusának, Prohászka Ottokárnak majd minden írása. Természettudományi műveiből Cholnoky Jenő földrajztudományi és Molnár Gábor kalandos leírásait is lehetett olvasni.

A Tatabányai Olvasókör könyvtárának fejlődéséről, anyagi alapjairól néhány fennmaradt levélből vannak adataink. A MÁK Rt központi igazgatóságának a tatabányai telep igazgatójához szóló 1921. december 31-én kelt leveléből: „Miután a továbbképzés legfontosabb eszközének (...) a könyvtárat tartjuk, (...) készséggel ajánljuk fel a kért 10 000 koronát”

Az indulást követő évben 130 ajándék kötet érkezett a központtól. Az ehhez mellékelt levélből és más forrásokból tudható, hogy az I. világháború miatt nagyrészt megsemmisült a bányavállalat központja. 1922-ben 20 000 koronát, 1925-ben 3 millió, 1926-ban 5 millió korona újévi segílyt kaptak.

A pengő bevezetése utáni időszakból a könyvtár céljára fordított összegek: 1927-ben 400 pengő, a gazdasági világválság alatt 350,- P, 1934-ben 250,1924-ben 300 pengő.

Az említett könyvtárak: az altisztjei és felvigyázói, a Tatabányai Olvasókör, továbbá a Bányatisztviselői Kaszinó 3732 kötetű együttesen közel 14 000 könyvet foglalt magában a 40-es évek elején. Mindegyiknél megemlítendő a zártkörűség, ami miatt csak szűk olvasóréteget tételezhetünk fel.

A Tatabányai Iparosok és Kereskedők Olvasóköre 1926-ban alakult, s ugyancsak a bányaművek és ipartelepek területén működött Alapszabályát Felsőgallán, a Nyitray — Gönczöl nyomdában nyomtatták ki 1940-ben. Ez sok helyen betű szerint egyezik a már ismertetett hasonló dokumentumokkal.

Alsógallán 1923-tól működött a helyi Iparosok és Kereskedők Olvasóköre, 130 fővel és 800 kötetel. A Bánhidai

Iparosok és Kereskedők Olvasóköre 400 kötetet mondhatott a magáénak. Nincsenek adatok a Magyarországi Német Népművelési Egyesület felsőgallai csoportja által (könyvtáros: Auer Márton) fenntartott könyvtárról.

Az előzőekben említett adatok együttesen viszonylag jó ellátottságot jelentettek az akkori Magyarországon, még akkor is, ha az egyébként kitűnő Magyar-Kiss: A közigazgatás és az emberek című alapmű vonatkozó számai túlzottak. A helyi könyvkereskedelem 1943-ban 800 pengőt, ebből december hónapban 150 pengőt forgalmazott. Hozzátevé ehhez a magas könyvárakat — jelentősebb magánkönyvtárak meglétét csak igen korlátozottan lehet feltételezni.

Még az itt viszonylag részletesebben bemutatott bányavállalati fenntartású könyvtárak esetében is csak olyan általános megállapítások olvashatók e helyeken, mint az igazgatóság 1928. február 1-jei levelében áll: (az altiszti könyvtár) „a magyar irodalom számos kimagasló alkotását nélkülözi.”

Tény, hogy a kultúra eme intézményei az egyes társadalmi rétegek, csoportok egymástól való elkülönülését tükrözték és tartósították. A társadalmi életben másutt is meglévő "kasztszellem" jutott kifejezésre abban is, hogy a népkönyvtárak mellett nagyobb súllyal működtek a középvezetők és a tisztviselők könyvtári olvasókörei.

Ma az átalakuló magyar társadalomban helyét kereső könyvtárügy nem nélkülözheti a történelmi tapasztalatok figyelembe vételét. A helyi társadalom számára sem lehet közömbös a város művelődéstörténetének e fejezete, éppen a kialakuló új értékrend szempontjából.—A megújuló önszerveződő csoportok, kisközösségek, művelődési, kulturális körök miként dolgozzák fel ezeket az előzményeket egy ismét polgárosulni kívánó társadalomban?

ifj. Horváth Géza

(A fenti írás 5 folytatásban megjelent a tatabányai HON 1992. őszi számaiban, de újraközlése a szakmának—úgy gondoljuk—nem felesleges. — szerk.)

Tesztelés előtt a Textlib

1993. január 20-án az OSZK nagytermében a Textlib-fejlesztésben résztvevő könyvtárak számára bemutatták a programrendszer eddig elkészült fő programmoduljait. A bemutató során egyértelműen kiderült, hogy a Textarral ellentétben ez a programrendszer nem egy általános célú szöveges adatbázis-kezelő, hanem a könyvtári folyamatokra specializált szoftver. A program külső megjelenése, leginkább a MS-WINDOWS grafikus felhasználói felületre emlékeztető, ún. „ablakos” rendszerű. A rendszer leghatékonyabban egérrel kezelhető.

A Textlib bevezetésekor nem egyszerűen az adatrögzítést kell megszervezni, hanem a programrendszert és az adott könyvtárban végzett munkafolyamatokat kell egymáshoz igazítani, ezért bevezetése komoly rendszerszervezői munkát igényel. Ehhez a munkához a programot fejlesztő Infoker szaktanácsadást biztosít, illetve teljes könyvtárszervezést is vállal.

Február hónapban a programrendszert átadják hat-nyolc kiválasztott könyvtárnak tesztelésre, ez az időszak várhatóan júniusig tart. Könyvtárunk egyike a tesztelőknek, és addig is szívesen állunk az érdeklődők rendelkezésére.

Szabadi Antal
Városi Könyvtár, Tatabánya

Tudósítónk:

Cseródi Attiláné — Arany János Városi Könyvtár, Dorog György
Károlyné — Jókai Mór Városi Könyvtár, Komárom Kovátsné Várady
Eszter — Babits Mihály Városi Könyvtár, Esztergom Schenk Lászlóné —
Móricz Zsigmond Városi Könyvtár, Tata Sütőné Lohner Kornélia —
Városi Könyvtár, Nyergesújfalú Szabolcsné Mészáros Éva — Városi
Könyvtár, Oroszlány Takács Anna — Városi Könyvtár, Tatabánya

A kéziratokat, híreket, eseményeket minden páros hónap 1. napjáig kérjük és várjuk!

Köszönettel:

a szerkesztők

Kiadja: a József Attila Megyei Könyvtár, Tatabánya. V., Fő tár 2. sz. Felelős kiadó: dr. Monostori Imre igazgató
Szerkesztők: Schmidt József, Szabolcsné Mészáros Éva. Tb.MK. /93.